



למה חשוב כל כך לעסוק ברפואה והלכה?

"רבי ישמעאל בנו אומר: הלומד על מנת ללמד, מספיקין בידו ללמוד וללמד; והלומד על מנת לעשות – מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות" (אבות ד, ה).

לכאורה, יש לשאול, מדוע הלומד "על מנת לעשות" מספיקין בידו גם "ללמד"?

עוד יש לשאול, מהו הלשון "מספיקין בידו", מדוע לא נאמר "זוכה...?"

יתכן לפרש, שכוונת המשנה היא לאדם שחפץ מן הצד האחד להיות נטוע בעולמה של תורה, לעמול וללמוד תורה בעיון רב, ומן הצד השני ברצונו לעסוק במצוות כאלו שדורשות זמן והשקעה רבה. אדם כזה שואל את עצמו בכנות, האם הדברים אינם בהכרח באים אחד על חשבון השני.

אפשר לו לאדם להשקיע את כל כוחו, זמנו ומרצו בלימוד התורה יומם ולילה, להתגדל בתורה ולחדש בה, ואפשר מן העבר השני להקדיש את כל משאבי נפשו לעמל המצוות, כגון עשיית חסד וצדקה עם הנצרכים לכך, כאשר אם ברצונו לעשות זאת בשלימות, הדבר עשוי לדרוש ממנו את מירב המאמצים, באופן שלא יישאר לו זמן ללימוד התורה והעמקה בה. אדם יקר רוח זה, מתמודד עם השאלה: האם עלי לבחור בין הדברים? האם רצוני להתגדל בתורה עלול שלא להתגשם?

על כך המשנה מלמדת אותנו יסוד חשוב ביותר, והוא "הלומד על מנת לעשות".

בפשטות, מדברת המשנה על הכלל החשוב ביותר בלימוד התורה, שחובה על האדם לכוון את מבטו בשעת הלימוד לעבר המסקנה המעשית המחייבת מן הלימוד. הלומד מתוך כוונה להנאה אינטלקטואלית בלבד, או אפילו לשם קיום מצוות תורה, אך איננו מכוון לקיים ולעשות את מה שהוא לומד, אין כל מעלה בלימוד זה, ואדרבה, חז"ל דיברו קשות בגנותו, עד שבירושלמי (ברכות פרק א הלכה ב) אמרו, שלמעשה הוא מאבד את זכות קיומו בעולם:

"הלמד על מנת לעשות ולא הלמד שלא לעשות, שהלמד שלא לעשות - נוח לו שלא נברא!

ואמר רבי יוחנן, הלמד שלא לעשות - נוח לו אילו נהפכה שיליתו על פניו ולא יצא

לעולם!"



ביטוי חריף כל כך לא מצאנו על מי שחלילה שקוע בעבירות. דווקא זה שלומד תורה, אבל אינו מכוון לעשות ולקיים את מה שלומד, הוא זה שחותר תחת יסוד קיומו של העולם, ומאבד את חלקו בו.

את הדברים מבאר בצורה עמוקה המשגיח רבי ירוחם ממיר (דעת חכמה ומוסר חלק ג מאמר קכח). לדבריו, עיקר ענין הבריאה היא "התגלות", שהיא הוצאה מן הכח אל הפועל. זוהי המשמעות של "בריאה". הקב"ה נתן כוחות באדם שיכול גם הוא לברוא ולחדש בעולם, ולהוציא מן הכח אל הפועל. זאת עושה האדם באמצעות קיום המצוות. המצוות נעשות בעולם הזה, מקום שנראה מכוסה ומוסתר ללא נוכחות אלוהית, ורק על ידי מעשי המצוות בעולם הזה ניכר ומתבטא רצון השם בבריאה. זהו חלקו ותפקידו של האדם בעולם הזה. המצוות נמצאות בתורה, וענין מתן תורה היה להוריד לארץ את האפשרות לגלות בעולם הזה את רצון השם:

"וזהו ענין קבלת התורה. היינו שהורידה משה לארץ, מה שהיתה גנוזה בשמים ובשמי שמים, אשר אין סתר גדול מזה, וענין "ובא משה והורידה לארץ" (בר"ר יט, יג), זהו בפועל ובגלוי. וזהו "וירד ה' על הר סיני" (שמות יט, כ). ואם כן נמצא, שסוד קבלת התורה הוא סוד הגילוי. ומפני זה היה כל ענין מעמד הר סיני גם כן סוד של בגלוי ובפועל. וזהו "אתה נגלית בענן כבודך כו' מן השמים השמעתם קולך" וכו'. וזהו ענין שופר - בפועל ולא בכח. "בקולות וברקים" זהו בפועל. וסוד מעשה המצוות היינו שיהיה בפועל. וזהו ענין כל הלומד ואינו מקיים נח לו שנהפכה שליתו כו', ונח לו שלא נברא. מפני שמכוון כל הבריאה הוא רק להוציא מן הכח אל הפועל".

כלומר, זה שאינו מכוון לתכלית של מעשה המצוות מחטיא את המטרה המרכזית של העולם ושל ביראתו כיהודי שנדרש להביא את דבר ה' לכל פינה בבריאה. לכן, מדובר בטעות חמורה מצידו יותר מאשר אם הוא נכשל חלילה בעבירה.

במבט שטחי, נראה כאילו אנו רחוקים מתפיסה מוטעית זו, שהרי אנו מקפידים לקיים את המצוות. אך כאשר נתבונן, נראה שתפיסה כזאת עלולה לחדור אל עומק מחשבותינו. ישנה נטייה לא מבוטלת לייצר ניתוק בין העולם הגשמי לבין העולם הרוחני. לחשוב כי קיום המצוות לחוד, ועולם המעשה לחוד. הפעילות הדתית, כגון תפילה, לימוד תורה, שמירת השבת, וכיוצא בזה, עומדים בפני עצמם בזמן המוגדר שלהם ביום, והעבודה המקצועית וחיי המשפחה עומדים בפני עצמם בזמן המיועד להם. זוהי חשיבה שיונקת בשורשה מן התפיסה של "הלומד שלא על מנת לעשות". כפי שראינו, החומרה בחשיבה זו היא בכך שהיא סותרת למטרה העיקרית במתן תורה ובמצוות, שהם להוציא מן הכוח אל הפועל את רצון השם ודברו בתוך המציאות בעולם הזה. לכן, חובתו של האדם בכל שטחי החיים ובכל תחומי הפעילות לבחון כיצד יוכל להביא את דבר השם אל כל חלק וחלק בחיים.



בכך, ישנה תשובה להתלבטותו של היהודי אותה הצגנו בתחילת הדברים, כיצד עליו לנהוג במתח שבין רצונו ללמוד תורה ברמה גבוהה, לבין רצונו לעסוק בענייני העולם ובעשיית המצוות, גם כן ברמה גבוהה. הפיתרון הוא "הלומד על מנת לעשות". עליו להקדיש את זמנו ללמוד בעיון את ההלכות והסוגיות הרלוונטיות לתחום עיסוקו. בכך הוא ישיג כמה מטרות. ראשית, הוא ילמד כיצד לכלכל את צעדיו בעולם המעשה על פי ההלכה. אם הוא יועץ השקעות, הוא יצטרך לדעת כיצד מתנהלים בהשקעה בחברות מחללות שבת. אם הוא איש עסקים, הוא יידע את הכללים הנחוצים בהלכות ריבית כשהוא נזקק לאשראי. אם הוא שדכן, הוא יצטרך להיות בקי בהלכות לשון הרע. לכל תחום עשייה ישנם הלכות שחשוב לדעת בכדי שלא להיכשל. אבל זו רק המטרה הבסיסית. בעומק הדברים, הלימוד של ההיבטים הקשורים לעשייתו של האדם מרומם את כל העשייה עצמה ומקשרת אותה לעבודת השם. בהקפדה על כל פרטי ההלכות, בלימוד מעמיק ויסודי של הדברים, האדם מעלה בדרגה את המשמעות של פעילותו ומגלה בעולם כבוד שמים.

כשאדם מתנהל כך, מלמדת אותנו המשנה ש"מספיקין בידו". הוא לא יצטרך לדאוג שמא פעילות אחת תבוא על חשבון השניה. ההיפך הוא הנכון, כל צד יתרום ויפרה את רעהו. השילוב של הלימוד עם עולם המעשה הצמוד אליו יקיים בידו את תורתו, ויפרה את עשייתו.

הדברים נכונים לכל תחומי החיים, אך רלוונטיים ביותר לעוסקים במלאכת הרפואה. העיסוק ברפואה הוא מצוה גדולה שמעטות כדוגמתה. הרופא זוכה להציל נפשות, לתמוך ולסייע לחולה ולמשפחתו, ולגמול חסדים ברמה הגבוהה ביותר. כל כולו "עוסק במצוה" מבוקר ועד לילה. אך כל עוד אינו זוכה לחבר לעשייה זו לימוד תורה מעמיק בקשר לעבודתו, הוא חשוף לסכנה לא מבוטלת של "כוחי ועוצם ידי". הוא עלול לחשוב כי בידיו הכח להחיות ולהמית, ולשכוח את האמונה הברורה כי המחלה והרפואה כאחד הינם ביד הבורא, והוא אינו אלא שליח המקום להביא רפואה לחולים. כאשר הרופא מעמיק בלימוד התורה בעניינים הקשורים לרפואה, הוא מחבר את פעילותו הגשמית עם הערך הרוחני שלה. הוא הופך לתלמיד חכם שכל פעולותיו הן מצוה מתמשכת. הוא מתרגל לחשוב על הדברים מן ההיבט ההלכתי, הופך מודע לאינספור הלכות הנוגעות לענייני רפואה, ובכך מכניס אל תוך שגרת חייו את דבר השם בכל רובד של הפעילות.

כשהיהודי פועל כך, הוא זוכה ליותר מאשר "ללמוד ולעשות". הוא זוכה גם "ללמד". כיצד? באמצעות דוגמה אישית. יהודי שכל רובדי חייו קשורים בהלכה, בולט בשטח בין חבריו כאישיות מוסרית מרוממת, כמי שהערך של מעשיו זכור לו בכל רגע ורגע. וחבריו, ללא ספק לומדים ממנו כיצד יש לנהוג.



ערב חג מתן תורה, חשוב לזכור את הלקח המאלף הזה. חשוב להביא את דבר השם אל תוך החיים ובכך להגשים את מטרתם.